

Posudek dizertační práce MUDr. Denisy Jasové: „Stres a projevy limbické iritability u deprese a závislosti na alkoholu: Craving a deprese jako porucha inhibičních mechanismů?“. 1.LF UK Praha, 2010

Práce MUDr. Jasové se zabývá se závažnou aktuální a v odborném českém písemnictví dosud nedostatečně zpracovanou problematikou souvislostí mezi depresí a závislostí na alkoholu. Jedná se přitom – jak autorka správně uvádí - o (celosvětově) jedny z epidemiologicky nejvýznamnějších psychiatrických onemocnění. V České republice je tato problematika umocněna velmi vysokou konzumací alkoholu a s tím korelující vysokou frekvencí uvedených poruch.

Autorka se při práci na teoretické části zaměřila na aktuální zdroje a výzkumy, týkající se široce pojatých teoretických východisek obou předmětných psychických poruch (deprese a závislosti na alkoholu), se zvláštním důrazem na problematiku stresu a senzitivních vývojových period, disociací a kindlingu. Citovaná literatura je velmi rozsáhlá, včetně zdrojů nejnovějšího data; naprostá většina použité literatury je z anglických zdrojů.

V rozsáhlém teoretickém úvodu práce se autorka podrobně zabývá rozbořem faktorů, podílejících se na vzniku depresivní poruchy a závislosti na alkoholu. Nejedná se přitom o pouhý výčet jednotlivých poznatků, ale o fundovaně komentovaný souhrn nejvýznamnějších dosavadních výzkumných prací, zabývajících se souvislostmi mezi vývojovými poruchami, působením stresu a vznikem a rozvojem depresivní poruchy a závislosti na alkoholu a faktorů, podílejících se na udržování, resp. posilování projevů těchto poruch.

Teoretická část práce je tak solidním podkladem vlastní výzkumné činnosti autorky a současně i východiskem pro kontextuální vyhodnocení výsledků práce. Je také dobrým podkladem pro závěrečná doporučení k praktickému využití dosavadních poznatků, obohacených o vlastní výsledky.

V první části teoretického úvodu se autorka věnuje přehledu prací, zkoumajících působení stresu, senzitivních period a deprese, vlivu traumatického stresu a neuroanatomických změn ve vztahu ke stresu a depresi. Věnuje pozornost disociativním poruchám, působení traumatu - zejména v časných fázích vývoje a souvislostem s poruchami paměti. Dále podává všestranný přehled současných poznatků o vzniku a vývoji závislosti na psychoaktivních látkách se zvláštním zřetelem k působení alkoholu a vzniku závislosti na této často podceňované a přitom velmi rozšířené droze.

V části, zabývající se klíčovým fenoménem syndromu závislosti – cravingu – je přehled stávajících poznatků z hlediska strukturálního a neurofyziologického porovnávání s historickými názory a koncepty na drogový craving, včetně vývoje názorů na význam podmíněných a nepodmíněných stimulů, podílejících se na vzniku cravingu, resp. účinkujících jako spouštěče.

Teoretickou část dizertační práce považuji za přehlednou, velmi dobře a důkladně zpracovanou a odborně přínosnou, zejména z hlediska utřídění zásadních poznatků o zkoumané problematice. V rozsahu, v jakém je autorka práce uvádí, dosud nebylo v našem odborném písemnictví publikováno.

V další části práce autorka předkládá výsledky ze tří součástí výzkumu, který realizovala. V první se zabývala zkoumáním symptomů limbické iritability, deprese, disociace a symptomů traumatického stresu. Použila při něm metody psychometrických měření a její výsledky průkazně podpořily hypotézu, že zvýšení přítomnosti symptomů, podobných epilepsii zrcadlí limbickou iritabilitu je spojeno se signifikantně těžšími depresivními symptomy a symptomy traumatického stresu u pacientů s unipolární depresí. Ve druhé části autorka zjišťovala limbickou iritabilitu a alkoholový craving použitím psychometrických metod u vzorku pacientů, závislých na alkoholu, který porovnávala se zdravými kontrolami. Její výsledky ukazují na souvislosti mezi přítomností některých symptomů cravingu a paměťovými symptomy, spojenými s limbickou iritabilitou a záchvatům podobnou temporo-limbickou aktivitou a poukazuje na možnou souvislost s procesy Kiplingu v těchto strukturách. Pro empirické zkoumání použila autorka metody psychometrických měření předchozích dvou zkoumaných oblastí současně s použitím měření elektrodermální aktivity (EDA) u ambulantních pacientů závislých na alkoholu a výsledky porovnané se zdravými kontrolami představují první doloženou předběžnou evidenci o vztahu mezi EDA transinformací a symptomy limbické iritability, podobajícími se psychosenzorickým symptomům temporální epilepsie. Tyto nálezy autorka porovnává s nálezy, zkoumajícími faktory přechodu od latentních procesů ke klinickému záchvatu a konstatuje soulad mezi svými výsledky a uvedenými nálezy.

Výsledky empirického výzkumu autorky lze považovat za odborně velmi přínosné, včetně možnosti jejich využití při dalším výzkumu zaměřeném zejména na osoby, závislé na alkoholu. V terapii závislosti na alkoholu lze poznatky uvedené v práci (zvědomování a sebereflexi, identifikaci situací a rozpoznávání faktorů, ovlivňujících fungování spouštěčů) použít při prevenci relapsu. Lze je použít rovněž jako zdroj informací při léčebně - preventivní práci, včetně aktivit, zaměřených na primární prevenci drogových závislostí.

Zvláštní ocenění zasluhuje velmi rozsáhlá odborná bibliografie. Kvalita formálního zpracování dizertace je na vysoké úrovni.

Celkově považuji disertační práci MUDr. Jasové za velmi kvalitní, přínosnou jak z hlediska utřídění současných poznatků o působení traumatického stresu v senzitivních vývojových periodách na vznik deprese a závislosti na alkoholu, tak – zejména – z hlediska možného praktického využití poznatků o mechanismech, souvisejících s carvingem. Doporučuji autorce prezentovat výsledky její práce na našem odborném psychiatrickém a adiktologickém fóru. Přál bych si, aby práci publikovala nejen v zahraničních impaktovaných periodikách, ale také v domácí odborné literatuře.

MUDr. Denisa Jasová ve své dizertační práci prokázala schopnosti samostatné tvořivé vědecké výzkumné práce, opravňující ji k udělení titulu "Ph.D." za jménem. Její práci k obhajobě bez připomínek

d o p o r u č u j i.

V Praze, 14.5.2011

MUDr. Petr Popov